

Jak může obec podpořit

KOMUNITNÍ ENERGETIKU



Svaz moderní
energetiky



Komunitní energetika přichází v době, kdy se zvyšuje dostupnost obnovitelných zdrojů energie díky poklesu jejich pořizovacích nákladů. Lidé už nejsou jen odběrateli elektřiny, ale stávají se každý zvlášť či společně v rámci energetického společenství také výrobci elektřiny. Tu si následně sdílejí mezi sebou s využitím veřejné distribuční sítě a její přebytky prodávají obchodníkům s energií.

Sdílení vyrobené elektřiny umožní v Česku novela energetického zákona označovaná jako **Lex OZE 2**, kterou od léta 2023 projednává parlament. Každý aktivní zákazník bude mít právo sdílet elektřinu ze své výroby do svých odběrných míst nebo až 10 dalším zákazníkům. Domácnosti, obce, ale i malé a střední firmy budou moci zakládat energetická společenství, jejichž členové budou pomocí sdílení odebírat levnější elektřinu z obnovitelných zdrojů zapojených ve společenství.

Jaké přínosy má komunitní energetika



OCHRANA SPOTŘEBITELŮ PŘED RŮSTEM CEN.

Při odběru elektřiny z vlastního nebo komunitního obnovitelného zdroje, jako je fotovoltaická, větrná nebo třeba malá vodní elektrárna, mohou spotřebitelé počítat s nízkou stabilní cenou. Jsou tak chráněni před nenadálými cenovými skoky, případně alespoň zčásti podle toho, jak velký podíl své spotřeby z těchto zdrojů kryjí.



POSÍLENÍ ENERGETICKÉ BEZPEČNOSTI A NEZÁVISLOSTI.

Přechodem na dodávky elektřiny z vlastního obnovitelného zdroje klesá potřeba dovozu fosilních paliv ze zahraničí.



PREVENCE PÁDU DO ENERGETICKÉ CHUDOBY.

Levnější elektřinu z komunitního zdroje mohou odebírat i domácnosti s nižšími příjmy, například v obecních nájemných bytech.



SNÍŽENÍ ZNEČIŠTĚNÍ ZE SPALOVÁNÍ FOSILNÍCH PALIV.

Náhrada fosilních zdrojů za zdroje obnovitelné se projevuje snížením množství škodlivin v ovzduší.



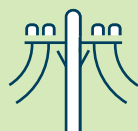
PODPORA MÍSTNÍ EKONOMIKY.

Výnosy z hospodaření energetického společenství smějí být využity pouze na další rozvoj činnosti společenství nebo zajištění potřeb komunity. To podporuje vznik místních pracovních míst.



DIGITALIZACE ENERGETIKY, LEPŠÍ ŘÍZENÍ SLUŽEB.

Komunitní energetika se neobejde bez digitalizace měření, odečtů spotřeb, správy dat a dalších služeb. Její rozvoj tak podporuje rychlejší zavádění těchto služeb pro všechny.



LEPŠÍ INTEGRACE OBNOVITELNÝCH ZDROJŮ DO ELEKTROENERGETICKÝCH SÍTÍ.

Nové místní obnovitelné zdroje jsou impulsem ke změnám ve spotřebě. Nejvíce totiž ušetří ti, kteří svou vyrobenou elektřinu dokážou také spotřebovat, což zároveň pomáhá stabilitě sítě.



Místní komunitní energetiku mohou rozhýbat přímo obce. Využití obnovitelných zdrojů totiž pro ně už dávno není žádnou novinkou. Řada municipalit má vlastní solární elektrárnu na budově školy, radnice nebo sportovní haly, některé obce mají své obecní výtopny na biomasu apod. Přínosy těchto projektů se výrazně zvýší sdílením přebytků vyrobené energie do dalších budov v majetku obce. V následujícím kroku pak obec může iniciovat vznik místního energetického společenství a sdílet energii také do domácností svých občanů. K účasti v projektu může přizvat též místní firmy a majitele rodinných domů s jejich elektrárnami a vytvořit tak funkční komunitu, která bude posilovat místní energetickou soběstačnost.

Projekty, které v budoucnu naplní koncept místního energetického společenství, však mohou města a obce připravovat už dnes. **Postupně mohou investovat do vlastních zdrojů, bez kterých se komunita neobejde.** Základními stavebními kameny nejsou zdaleka jen fotovoltaické elektrárny na budovách a bytových domech v majetku obce. Za prověření určitě stojí i solární panely na přístřešcích na parkovištích nebo agri-voltaické systémy na polích, které vyrábí

elektřinu společně se zachováním zemědělské produkce. Významnou úlohu v soběstačné komunitě však budou hrát větrné elektrárny, které většinu své produkce poskytují v chladných měsících roku. V kombinaci s fotovoltaikou, která poskytuje největší výkon od dubna do října, vytváří výhodnou kombinaci pro celoroční dodávky. Ty mohou sloužit k pohonu tepelných čerpadel, jež nahradí kotle na uhlí a jiná fosilní paliva. Velkým přínosem pro energetické společenství může být také bioplynová stanice. Pokud je vybavena i jednotkou umožňující vyrábět teplo a elektřinu z biometanu, dokáže nabídnout říditelný zdroj elektřiny, který vhodně doplní místní sluneční a větrné elektrárny.

Důležitým odrazovým můstkem na cestě k energetické soběstačnosti je zjištění potenciálu místních obnovitelných zdrojů a jejich propojení na energetickou spotřebu. S tím mohou městům pomoci konzultační společnosti nebo organizace, jako je Svaz moderní energetiky. K efektivnímu využití potenciálu přispěje předem připravený **Akční plán komunitní energetiky** s konkrétními kroky k realizaci jednotlivých projektů.



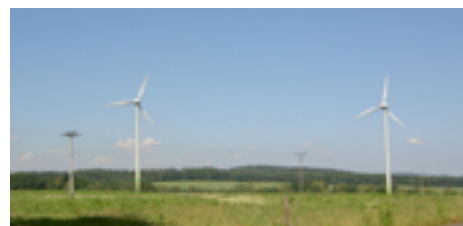
Příklady dobré praxe v Česku

Do potřebné podpory komunitní energetiky už se pustily některé kraje. Založily své příspěvkové organizace (energetické agentury) či je pověřily odborným poradenstvím při přípravě projektů výstavby místních obnovitelných zdrojů. Velmi často též poskytují dotace na energetické úspory v domech a výměnu zdroje vytápění za moderní, ekologický. Pražské společenství obnovitelné energie pak navíc nabízí jednotlivým domácnostem i společenstvím v bytových domech konkrétní energetické služby: od zhodnocení majetku či financí prostřednictvím investice do nového zdroje přes odkup přebytků elektřiny, technické poradenství až po odbornou pomoc při stavbě fotovoltaické elektrárny na střeše domu.



KOŠŤANY: MOTIVAČNÍ PROGRAM K UKONČENÍ SPALOVÁNÍ UHLÍ

V malém městě Košťany na severozápadě Čech zavedla místní **radnice vyšší daň z nemovitosti a z vybraných prostředků začala financovat dotační program, jehož součástí je až 70tisícová dotace na fotovoltaiku na rodinný či bytových dům v obci nebo až 60 tisíc korun příspěvku na tepelné čerpadlo**. Městskými dotacemi radnice posiluje motivaci místních lidí využívat obnovitelné zdroje a žádat si podporu na jejich zavedení z Nové zelené úsporám. Aplikováno je pravidlo, že součet dotací od státu a od obce nesmí přesáhnout 90 % celkových nákladů na opatření. Obec čítá asi 500 rodinných domů a za rok a půl rozdělila dotace na 50 tepelných čerpadel a 50 fotovoltaických elektráren. Postupně se jí tak daří snižovat místní znečištění ze spalování uhlí.



JINDŘICHOVICE POD SMRKEM: VÝNOSY Z VĚTRNÝCH ELEKTRÁREN ZLEPŠUJÍ ŽIVOT V OBCI

Jindřichovice před 20 lety postavily čtyři obecní větrné elektrárny, které ročně vyrábí zhruba 1000 MWh elektřiny. Díky nim má obec nakročeno k úplné energetické soběstačnosti. Radní si propočítali, že pokud doplní fotovoltaické elektrárny o zhruba 500 kWp výkonu na obecní budovy a vymění fosilní zdroje vytápění za tepelná čerpadla, budou v roční bilanci energeticky nezávislí. Kromě postupné dostavby fotovoltaiky tedy nyní hledají vhodné řešení pro akumulaci části vyrobené elektřiny tak, aby mohli dobře pokrývat aktuální spotřebu po celý rok.

Zároveň místní zastupitelé v roce 2005 rozhodli, že část z výnosů za prodanou elektřinu z obecních elektráren budou každoročně odvádět do **Obecního fondu životního prostředí**. Z něho pak podporují projekty místních občanů v celkovém objemu kolem 300 tisíc korun každý rok. Místní díky fondu získávají **příspěvky na zateplení domů, výměnu oken či dveří nebo v poslední době často také na instalaci tepelných čerpadel**. Každý rok je z fondu podpořeno zhruba 10-15 projektů.

FRÝDEK-MÍSTEK A HODONÍN: DOTAČNÍ PROGRAM NA INVESTICE DO NOVÝCH ZDROJŮ

Město Frýdek-Místek každý rok vypisuje dotační program například na pořízení solárních kolektorů v případě změny způsobu vytápění nebo ohřevu teplé vody či na změnu způsobu vytápění rodinných domů, bytů, chat a podnikatelských budov – na přechod od uhlí a koxu k vytápění elektrickou energií, tepelným čerpadlem nebo biomasou. Kupříkladu **na solární termický systém lze získat dotaci až 50 tisíc korun, na tepelné čerpadlo taktéž příspěvek až 50 tisíc**.

Podobný dotační program nabízí také jihomoravský Hodonín, který vedle výše uvedeného nabízí také **dotační podporu až 50 tisíc korun na instalaci fotovoltaických panelů na střechy rodinných a bytových domů**.

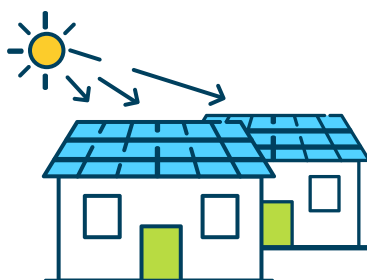


LIBEREC: KOMPLEXNÍ PLÁN KOMUNITNÍ ENERGETIKY

Město aktuálně pracuje na projektu Inicivace komunitní energetiky. Jeho cílem je technologické, legislativní a organizační **nastavení komunitní energetiky v Liberci, včetně plánu na výstavbu nových obnovitelných zdrojů**. Projekt řeší i návrh systému dostupných dobíjecích stanic pro vozidla na elektrický pohon a související osvětu a komunikaci s místní veřejností.

STUDENEC: NÍZKOÚROČENÉ PŮJČKY Z OBCENÍHO FONDU

Přestože má Studenec u Jilemnice jen necelé dvě tisícovky obyvatel, již řadu let provozuje **Fond rozvoje bydlení**, ze kterého každoročně uvolňuje prostředky na půjčky místním obyvatelům pro investice do zlepšení bydlení. A to včetně zateplení objektů a instalace obnovitelných zdrojů. V roce 2023 byly k dispozici například půjčky na instalaci fotovoltaických a solárně termických systémů. Půjčka je poskytována do výše 500 tisíc korun s úrokovou mírou 3 %.



Jak komunitní energetiku podpořit?

Komunitní energetika má nesporné přínosy i pro samotná města a obce. Pro místní samosprávy proto rozhodně stojí za úvahu podpořit na svém území vznik a rozvoj projektů vlastní výroby a spotřeby elektřiny nad rámec státních mechanismů.

Občanské komunity v Česku zatím nemají dostatek zkušeností s investicemi a provozováním obnovitelných zdrojů elektřiny, a to ani po stránce technické, ani ekonomické. Podpora energetických komunit ze strany obcí a měst je tedy na místě. Niže uvádíme několik možností, jak na to:

ZAJIŠTĚNÍ INFORMOVANOSTI A OSVĚTY OBYVATEL.

Jde o jeden z nejméně náročných, ale přitom velmi důležitých a potřebných způsobů podpory. Obce navíc požívají u obyvatel dlouhodobě vysoké míry důvěry. Informovanost lze posílit mnoha způsoby od stručných informačních letáčků, série osvětových článků v radničním zpravodaji přes informace na internetových stránkách obce, v audiovizuálních pořadech města až po vydání obsáhlejších brožur a manuálů. Informace lze samozřejmě zprostředkovat také přímou interaktivní formou – uspořádáním veřejné debaty, kam obec pozve experty na komunitní energetiku, kteří představí nejnovější trendy a technologie a odpoví přímo na otázky občanů. Atraktivní formou může být též zorganizování exkurze pro místní obyvatele, kde mohou zhlédnout některý z fungujících projektů komunitní energetiky jinde v ČR nebo blízkém zahraničí.

OBCÍ FINANCOVANÉ (NEBO POSKYTOVANÉ) BEZPLATNÉ TECHNICKÉ PORADENSTVÍ.

Jde o poskytnutí organizačního, technického, ekonomického či právního poradenství zájemcům o realizaci projektů komunitní energetiky v obci. Poradenství je možné poskytnout například ve formě uhrazení nákladů poradenské práce externího experta, kterého vybere obec. V případě, že obec disponuje vlastním kvalifikovaným pracovníkem, např. energetickým manažerem, může část jeho pracovní doby vyhradit pro poskytování poradenství občanům a jejich spolkům.

OBCÍ POSKYTOVANÉ SLUŽBY PŘI INVESTICI A PROVOZU OBNOVITELNÉHO ZDROJE.

Pro řadu SVJ v bytových domech bývá bariérou pro rozhodnutí o společné investici do střešní fotovoltaiky právě nedostatek zkušeností se stavbou a provozem takového zařízení. Pokud obec disponuje odbornými kapacitami, ať už přímo na úřadě, nebo v městské energetické firmě, může občanům nabídnout účinnou pomoc ve formě služby provozování zdroje nebo inženýrského zajištění investice (příprava projektu, výběr dodavatele, stavební dozor ad.).

VLASTNÍ ZDROJE ENERGIE NA OBCENÍCH POZEMCÍCH, BYTOVÝCH DOMECH I NEBYTOVÝCH OBJEKTECH.

Osvědčeným způsobem, jak podpořit vznik nových projektů v obci, je jít příkladem a realizovat první pilotní projekty přímo na majetku obce. Může jít o fotovoltaiku na budově školy, školky, radnice, kulturního domu, sportovní haly apod. Obec má možnost instalovat obnovitelné zdroje i na přilehlých pozemcích. Vyrobenou elektřinu může sdílet do svých vlastních odběrných míst nebo založit energetické společnosti s účastí obyvatel obce.

SOUČINNOST A PODPORA OBCE PŘI POSÍLENÍ MÍSTNÍ DISTRIBUČNÍ SÍTĚ.

Zajištění spolehlivě fungující distribuční sítě je sice úkolem distribučních společností v součinnosti se státem, ale místní samosprávy mohou svým formálním i neformálním působením přispět k rychlému a kvalitnímu naplnění potřebných podmínek. Jde především o procesní součinnost při přípravě projektů posílení sítě, podpora majetkoprávního vypořádání, bezkonfliktního projednání záměrů apod.

PRONÁJEM OBCENÍHO MAJETKU PRO PROJEKT MÍSTNÍ KOMUNITY.

Standardním nástrojem podpory je pronájem obecního nemovitého majetku (pozemku nebo střechy budovy). Pokud obec sama nemá záměr majetek pro výrobu elektřiny využít, může jej nabídnout k pronájmu aktivní místní energetické komunitě (např. tam, kde má komunita prostřednictvím svých členů odborné know-how, jak elektrárnu provozovat). Důležité je poskytnout komunitě garanci dlouhodobě stabilních podmínek pronájmu. Obec se v takovém případě může stát členem společenství a využívat výhod odběru místní levně obnovitelné elektřiny.

BEZÚROČNÁ PŮJČKA NA PŘEDFINANCOVÁNÍ INVESTICE.

S poskytováním levných nebo bezúročných půjček například na opravy fasád domů má řada obcí v Česku již zkušenosti, lze je tedy využít. Jako vhodné se jeví zřídit speciální fond v rozpočtu města, který má oddělenou správu a do nějž se v postupných splátkách prostředky zase vrací. Tím se vytváří prostor pro další, opakované využití vložených veřejných prostředků. Navíc projekty komunitní energetiky generují příjmy, proto jsou půjčky na tyto investice relativně bezpečným krokem. Zároveň jsou pro vznik společenství důležitou podporou, neboť pomáhají odstranit jednu z klíčových bariér, kterou je nedostatek vlastních prostředků na počáteční investici.

DOTAČNÍ PODPORA PROJEKTOVÉ PŘÍPRAVY NEBO INVESTICE DO KOMUNITNÍCH ZDROJŮ ENERGIE.

Obecní samospráva se též může rozhodnout pro přímou podporu realizace nových komunitních zdrojů elektřiny v obci. V tom případě je ideální vypsání transparentního dotačního programu, který podpoří například tvorbu projektové dokumentace výstavby zdroje, koordinaci vzniku energetického společenství, technicko-ekonomické prověření záměru nebo jiné služby nezbytné pro založení a fungování společenství.

ZALOŽENÍ OBCÍ ORGANIZOVANÉHO ENERGETICKÉHO SPOLEČENSTVÍ S ÚČASTÍ MÍSTNÍCH OBYVATEL.

Nejkomplexněji může obec podpořit komunitní energetiku tím, že se sama chopí hlavní organizační role při vzniku a rozvoji energetického společenství. Obec jako zakládající subjekt společenství vloží do společného podniku své odborné i organizační kapacity. Na menším pilotním projektu může nejprve fungování otestovat a následně energetické společenství po etapách postupně rozšiřovat.

KDE MŮŽE OBEC ZÍSKAT FINANČNÍ PODPORU

V případě zájmu obce o založení energetického společenství bude k dispozici státní podpora na přípravu vzniku energetických společenství z programu ministerstva životního prostředí. Výstavbu nových obnovitelných zdrojů elektřiny lze financovat také z prostředků Modernizačního fondu v rámci výzvy RES+. Sledujte proto internetové stránky Státního fondu životního prostředí www.sfzp.cz.

Zahraniční praxe může být inspirací

ZÁRUKA OBCE ZA ÚVĚR NA ROZVOJ ENERGETICKÉ KOMUNITY V CULEMBORGU

Jednou z možností, jak podpořit z úrovně obce vznik energetické komunity, je poskytnutí záruky za úvěr. Tak tomu bylo ve čtvrti EVA-Lanxmeer v nizozemském Culemborgu. Místní síť centrálního vytápění byla v jednu chvíli na prodej a skupina obyvatel čtvrti se rozhodla začít provozovat tuto síť vlastními silami. Založili společnost s ručením omezeným Energiebedrijf Thermo Bello a pouze díky pomoci obce, která jim poskytla záruku na 100 % půjčené částky, se jim podařilo dosáhnout na bankovní úvěr za dobrých podmínek a síť vytápění odkoupit. Projekt byl úspěšný a o několik let později už bylo družstvo schopno financovat modernizaci zařízení samo kombinací bankovního úvěru, kapitálu občanů a úspor na základě výnosů z posledních let.

POSKYTNUTÍ POZEMKŮ NA VÝSTAVBU ZDROJŮ PRO ENERGETICKOU KOMUNITU VE ŠPANĚLSKÉM CREVILLENTU

Projekt Comptem ve španělském Crevillentu je příkladem spolupráce mezi místní samosprávou a energetickým družstvem,

které v současnosti tvoří přibližně 65 domácností. Členové družstva společně vyrábí a sdílí elektřinu, družstvo též pomáhá s optimalizací energetických toků v domácnostech. Klíčové pro start projektu bylo poskytnutí nevyužívaných městských pozemků pro vybudování zdrojů obnovitelné elektřiny. Místní samospráva také umožnila instalaci fotovoltaických panelů na střechy několika obecních budov.

SDÍLENÍ KAPACIT ZAMĚSTNANCŮ MĚSTA VE PROSPĚCH ENERGETICKÝCH KOMUNIT VE ŠTRASBURKU

V roce 2020 se metropolitní region Štrasburk rozhodl podpořit vznik a rozvoj místního energetického společenství. Metropole svěřila rozvoj komunitní energetiky místní iniciativě Alter Alsace Energies, která byla pověřena pořádáním osvětových akcí. Místní samospráva však také pověřila jednoho ze svých zaměstnanců úkolem věnovat se naplno podpoře rozvoje občanských energetických komunit a poskytovat jim technické poradenství.

Připravil **Svaz moderní energetiky**, říjen 2023 / Autoři: Martin Ander, Tatiana Mindeková, Ivan Touška

Svaz moderní energetiky je zastřešující platformou, která otevírá příležitosti pro inovativní technologie a nové přístupy v energetice. Jsme **společným hlasem profesních sdružení v oblasti moderní energetiky**. Do české debaty přinášíme evropské impulsy, které povedou k zajištění přední pozice českých firem v oblasti vývoje a výroby progresivních technologií. Spojujeme chytrá řešení pro růst české ekonomiky.

Zpracováno na základě studie **Doporučení pro podporu vzniku projektů komunitní energetiky na regionální a lokální úrovni** připravené v rámci projektu Komplexní nastavení podmínek pro vznik a provozování energetických komunit v podmínkách ČR včetně pilotních projektů (TITSMZP102) financovaného se státní podporou Technologické agentury ČR v rámci Programu BETA2. Studie je k dispozici na www.modernienenergetika.cz.

T A
Č R

Tento projekt je financován se státní podporou
Technologické agentury ČR v rámci Programu BETA2

www.tacr.cz Výzkum užitečný pro společnost

Ministerstvo životního prostředí

Zdroj fotografií: commons.wikimedia.org